

1992. 216 с.

5. Гегель Г. В. Ф. Система наук. Ч. 1 : Феноменологія духа. Сочинення: в 14-ти т. Москва: Соцэкгиз, 1959. Т. 4. 488 с.

6. Гегель Г. В. Ф. Лекції по історії філософії: в 3-х кн. Санкт-Петербург: Наука, 1994. 582 с.

7. Нерсесянц В. С. Юриспруденція. Введення в курс загальної теорії права і державства. Москва: Наука, 1998. 294 с.

Ковбаса Юлія Володимирівна,

слухач магістратури

юридичного факультету

*Науковий керівник – д.ю.н., професор **Наливайко Л.Р.***

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

Принципи гендерної рівності закріплено в багатьох міжнародних документах, зокрема в Загальній декларації прав людини, Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок, Декларації ООН про викорінення насильства щодо жінок тощо. У рамках Програми розвитку ООН гендерна демократія визначається як система волевиявлення жінок і чоловіків, рівних у можливостях і правах, що законодавчо закріплені й реально забезпечені в політико-правових принципах, діях, розбудові громадських і державних структур.

Існуючі в суспільстві гендерні стереотипи заважають ефективному розвитку сучасного ринку праці і викликають ряд проблем: низька заробітна плата жінок у порівнянні із заробітною платою чоловіків; вікова дискримінація, низький соціальний статус жінки в суспільстві

Місце та роль жінки в суспільстві – одне з одвічних питань. Історично склалося, що жінки мають значно менше можливостей, ніж чоловіки, для прояву своїх здібностей. Причиною цього є ставлення соціуму до жінок. Українське суспільство не намагається відмовитися від стереотипного мислення щодо ролі жінок у суспільстві, постійно культивує пасивність і залежність жінок. Тому актуальним є формування позитивного ставлення до жінок, які обіймають керівні посади. Суть проблеми полягає не в тому, щоб надати однакових прав особам різної статі, а насамперед у тому, аби створити такі умови суспільного життя, щоб жінка і чоловік були спроможні реалізувати себе повноцінно як у громадському, професійному, так і особистому житті. Рівність прав, таким чином, передбачає рівність можливостей біологічної, психологічної, особистісної, соціальної актуалізації сутнісних сил жінки і чоловіка [7, с. 56].

Гендерні дослідження аспектів різних сфер життєдіяльності українського суспільства сьогодні здійснюють чимало спеціалістів, зокрема Р. Ануфрієва,

О. Балакірева, О. Бойко, Г. Герасименко, О. Вілкова, Г. Даудова, В. Довженко, І. Демченко, В. Дягілева, Т. Журженко, О. Забужко, О. Іваненко, К. Карпенко, Л. Кобелянська, Л. Кормич, А. Комарова, В. Кушаков, Н. Лавріненко, А. Лантух, В. Лапшин, К. Левченко, Е. Лібанова, О. Луценко, Л. Лобанова, О. Макарова, І. Мироненко, Т. Мельник, С. Оксамитна, В. Онікієнко, О. Піщулін, М. Рубчак, М. Скорик, Л. Смоляр, О. Стрельник, В. Суковата, В. Фесенко, Ю. Якубова, О. Яременко, М. Орлик та ін.

Соціальні стереотипи, як одна з найбільш цікавих і небайдужих сфер у функціонуванні суспільства, протягом століть вивчалася багатьма дослідниками, такими як У. Ліппман, Л. Стрікланд, В. Трусков, Т. Шібутані, А. Бодалев та ін. Серед українських вчених ґрунтовні дослідження гендерної системи в Україні здійснюють І. Головащенко, І. Жеребка, І. Лебединська, Т. Мельник, Н. Чухим; гендерних стереотипів і гендерних ролей – Т. Виноградова, Т. Говорун, П. Горностаї, О. Кікінежді, В. Семенов та ін. Дослідники вивчають окремі аспекти життєдіяльності жінки. В одних дослідженнях звертається увага на проблеми жіночої зайнятості, в інших – на важливість материнства, ще в інших – на самовдосконалення жінки [1, с. 31].

В культурі кожного суспільства є певні правила поведінки, звички, традиції, які передаються від покоління до покоління і з часом стають стереотипами. Взагалі під соціальним стереотипом можна розуміти переконання та уявлення людини, які сформовані конкретним соціумом у конкретний історичний період. Уявлення про один і той самий об'єкт чи явище може відрізнятися у різних людей чи груп людей залежно від багатьох чинників, наприклад, таких як: конкретні політичні, економічні умови, високий чи низький рівень культури, освіти, методи виховання, сімейні традиції, геополітичне положення тощо [5].

Найбільш сталими суспільними стереотипами є гендерні. Гендерні стереотипи – це усталені уявлення про якості та норми поведінки чоловіків і жінок. Вони містять також приписи й заборони стосовно того, що чоловікам і жінкам належить відчувати, проявляти та робити. Гендерні стереотипи проявляються насамперед як гендерно-рольові стереотипи, що стосуються прийнятності й різноманітності ролей і видів діяльності чоловіків і жінок, а також як стереотипи гендерних рис, тобто психологічних і поведінкових характеристик. Ці два компоненти пов'язані між собою. Прийняття якої-небудь ролі для людини певної статі залежить від міри наявності в неї певних рис і характеристик [3, с.142].

Взагалі гендерні стереотипи поділяють на три групи: стереотипи маскулінності-фемінності (нормативні уявлення про соматичні, психічні, поведінкові властивості, що є характерними для чоловіків і жінок, зокрема: чоловіки домінують, незалежні, агресивні, самовпевнені, схильні міркувати логічно, здатні керувати своїми почуттями; жінки – пасивні, залежні, емоційні, турботливі й ніжні); стереотипи щодо змісту праці (для жінок – традиційною вважається виконавча, обслуговуюча діяльність, а для чоловіків – діяльність інструментальна, творча, керівна); стереотипи, що пов'язані із закріпленням професійних і сімейних ролей відповідно до статі (для чоловіків головними

ролями є професійні, а для жінок – сімейні) [2].

Усі три групи стереотипів тісно переплетені між собою, мають міцні позиції в суспільстві, а тому суттєво впливають на нього. При цьому вплив є прихованим і тому дуже важко піддається коригуванню [4, с. 8].

Для повноцінного розвитку і самореалізації людині необхідно позбавлятися обмежень, які накладає традиційне стереотипне мислення на поведінку чоловіків і жінок. Свобода від подібних стереотипів дає людині можливість отримати душевне і фізичне здоров'я і здатність жити повним життям. Іншими словами, головний шлях до ліквідації гендерної нерівності – це революція в розумах людей, звільнення свідомості населення від патріархального типу поведінки. Потрібно сприяти активізації законодавчої діяльності, постійній, системній роботі над гендерними стереотипами у навчально-освітніх закладах (викладання гендерних курсів, включення гендерних питань при викладанні курсів із філософії, психології, культурології, соціології, економічних та правових дисциплін, організації просвітницької роботи, проведення тематичних заходів), які суттєво впливають на існуючу «гендерну піраміду влади», поширенню інформації щодо прав і процедур, формуванню гендерно спрямованих цінностей у професійній сфері [6].

Отже, в нашому суспільстві необхідно створити такі умови суспільного життя, щоб жінки та чоловіки були спроможні себе повноцінно реалізувати в будь-якій суспільній сфері: громадській, професійній, особистій. Саме руйнування і трансформація гендерних стереотипів є одним із ефективних шляхів забезпечення гендерної рівності в українському суспільстві.

1. Борщ К., Ляшко М. Гендерні стереотипи як соціальна проблема сучасних жінок. *Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту : серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2017. Вип. 1 (40). С. 31–34.

2. Кленіна І. Самореалізація и гендерные стереотипы. *Психологические проблемы самореализации личности.* Вып. 2. – Санкт-Петербург: СПбГУ, 1998. С. 188–202.

3. Лібанова Е. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу. Київ: Інститут демографії та соц. досліджень імені М. Птухи НАН України, 2012. – 404 с.

4. Магдюк Л. Гендерні стереотипи. Вплив гендерних стереотипів на представлення жінок і чоловіків на ринку праці. *Маркетинг в Україні.* 2011. № 5–6. С. 7–10.

5. Роєнко В. Усвідомлення соціальних стереотипів як умова гармонійного розвитку особистості. URL: <http://povyn.kpi.ua/2012-1/11-filos-Roenko.pdf>

6. Рубан О. Гендерний аспект проблеми зайнятості жінок з вищою освітою. *Жінка в науці та освіті: минуле, сучасність, майбутнє: матеріали Третьої Міжнародної наук.-практ. конф. «Жінка в науці та освіті: минуле, сучасність, майбутнє» та Другої Міжнародної наук.-практ. конф. «Гендерний компонент у структурі вищої технічної освіти і природничих наук»,* Україна, Київ, 3–5 листопада 2005 р. – С. 91–94.

7. Рубан О. Гендерні світоглядні стереотипи у сфері зайнятості. *Гендерна мапа України : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф.,* м. Суми, 12 квітня 2012 р. Суми: СумДУ, 2012. С. 56–59.